

PRANCŪZŲ KALBOS MODALINIO VEIKSMAŽODŽIO *DEVOIR* “PRIVALĖTI” ATITIKMENYS LIETUVIŲ KALBOJE. PRANCŪZŲ-LIETUVIŲ KALBŲ TEKSTYNU PAREMTAS TYRIMAS

Vita Valiukienė

Vilniaus universitetas, Lietuva | Vilnius University, Lithuania

Kalbos elementai yra kultūriškai labai svarbūs. Nepakankamai gerai mokėdamas kalbą žmogus gali per daug apibendrinti, subjektyviai vertinti ar net stereotipizuoti ne tik pačią kalbą, bet ir kultūrą. Siekdamas sėkmingos komunikacijos ir efektyvaus kultūrinio susikalbėjimo, visų pirma žmogus turi suprasti naudojamos kalbos leksiką. Paskutiniaisiais dešimtmečiais pagausėję kontrastyviniai įvairių kalbų tyrimai leidžia geriau susipažinti su kitos kalbos specifika, susikurti modelius ar schemas, padedančius žmonėms iš kitų kultūrų geriau suprasti vieni kitus ir efektyviai bendrauti. Pasaulyje tekstynų lingvistika paremti kontrastyviniai tyrimai modalumo srityje taip pat intensyviai atliekami, nes modalumas, pasižymintis dideliu įvairialypiškumu, neretai trukdo tarpkultūrinei komunikacijai. Deja, tenka pripažinti, kad kontrastyvinės FR-LT ir LT-FR studijos gana retos, o modalumo srityje šių dviejų kalbų tyrimų mūsų žiniomis išvis nėra darytų. Prancūzų tyrėjų (Huot 1974; Sueur 1979; Kronning 1990, 1996, 2001; Barbet 2008) tyrimų rezultatai rodo, kad veiksmažodis *devoir* ‘privalėti’, kuriantis modalinio būtinumo lauką, implikuoja du skaliarinius dydžius – neepisteminę ir episteminę būtinybę. Šiuo autorės tyrimu, paremtu dvikrypčiu lygiagrečiuoju tekstynu CTLFR-LT-FR (pranc. Corpus des Textes Littéraires), bus bandoma parodyti, kad neepisteminė būtinybė, koduojama veiksmažodžiu *devoir* ‘privalėti’ į lietuvių kalbą yra dažniausiai perteikiama taikant tiesioginę strategiją, t.y. išlaikant veiksmažodinę paradigmą. Neepisteminės interpretacijos *devoir* ‘privalėti’ reikšmę grožinės literatūros vertėjai į lietuvių kalbą dažniausiai perteikia veiksmažodžiais privalėti, turėti, tekti, gauti ir kt. Episteminę būtinybę koduojantis veiksmažodis *devoir* ‘privalėti’ į lietuvių kalbą dažnai verčiamas pasitelkiant adverbialinę strategiją. Lietuvių kalboje jis tampa tikriausiai, matyt, turbūt, veikiausiai ir kt. atitikmenimis, tačiau verčiant iš lietuvių kalbos episteminiai adverbialai tikriausiai, matyt, turbūt, veikiausiai ir kt. tik labai retais atvejais vertėjų išverčiami į prancūzų kalbą renkantis veiksmažodį *devoir* ‘privalėti’. Šiame darbe bus pristatomi kiekybiniai neepisteminės ir episteminės interpretacijos veiksmažodžio *devoir* ‘privalėti’ vertimo į lietuvių kalbą rodikliai, taip pat bus statistiškai parodoma, kokie lietuvių kalbos vienetai tampa prancūzų kalbos veiksmažodžio *devoir* ‘privalėti’ atitikmenimis. Šio tyrimo tikslas nėra vertimo kokybės ir adekvatumo įvertinimas. Tyrimo dėmesio centre yra tarpkalbinis tiriamųjų elementų santykis, todėl vertėjų pasirinktoms formoms įvardinti darbe bus vartojama sąvoka atitikmuo, ne ekvivalentas. Pastarasis labiau tikėtų absoliučiai vienodos vertės vienetų atitikčiai žymėti struktūriškai panašiose kalbose.

Pagrindinės sąvokos: prancūzų kalbos veiksmažodis *devoir* ‘privalėti’, episteminė reikšmė, neepisteminė reikšmė, tekstynas CTLFR-LT-FR, atitikmuo, vertimo tipas.